

Workshop C

Na ceste k obrannej Únii:

Biela kniha ako prvý krok

Prípravené Odborom pre európske záležitosti Kancelárie Národnej rady SR

Úvod

Napriek novým regionálnym a globálnym bezpečnostným výzvam odpovede na ne v prevažnej miere stále pochádzajú z členských štátov (ČŠ) EÚ a len z niekoľkých málo spoločných aktivít na európskej úrovni. Rozpočet na obranu a bezpečnosť EÚ je navyše obmedzený a spoluprácu medzi jednotlivými členskými krajinami v tejto oblasti nemožno ani z ďaleka označiť za postačujúcu.

Akýkoľvek štát alebo politické zriadenie potrebuje stratégiu, aby mohol čeliť rozmanitým bezpečnostným výzvam. Musí tiež vedieť identifikovať schopnosti nevyhnutné pre dosiahnutie svojich strategických cieľov. I keď ČŠ EÚ pravidelne publikujú národné bezpečnostné a obranné stratégie a operačné usmernenia, na európskej úrovni takáto dokumentácia chýba. Z tohto dôvodu Európska Rada na svojom zasadnutí v júni 2015 požiadala vysokú predstaviteľku Európskej únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku/podpredsedníčku Komisie (VP/PK) o predloženie globálnej stratégie EÚ.¹

Prečo potrebujeme Bielu knihu o európskej bezpečnosti a obrane?

Globálna stratégia EÚ hovorí o spoločnom vedení únijných globálnych aktivít a prioritách, ktorých nastavenie zodpovedá účelom ochrany občanov a podpore únijných záujmov. Podľa stratégie je ČŠ "...ponechaná suverenita v rozhodovaní týkajúcom sa ich obrannej politiky; napriek tomu sa však získavanie a udržiavanie potrebných kapacít a spolupráce v oblasti obrany musí stať normou."

A práve nedostatok dokumentov definujúcich aké obranné kapacity EÚ potrebuje a akým spôsobom ich vie získať stojí, popri vyššie uvedených dôvodoch za potrebou disponovať Bielou knihou (BK). EU by mala byť schopná pomenovať akú úlohu majú jej ČŠ zohrávať v spoločných prioritách a BK, ktorej právny rámec vymedzuje Lisabonská zmluva, môže európsku obranu posunúť práve v tomto smere. Od BK sa tiež očakáva jasnejšie definovanie spoločných priorit, identifikácia nedostatkov a náprav ako aj inštitucionálnych a programových zmien na úrovni EÚ.

Koncepcia BK a sumár obranných dokumentov EÚ

¹ https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf

Idea európskej BK sa zrodila počas Európskej rady v roku 2013, keď hlavy štátov a vlád prijali závery týkajúce sa troch kľúčových cieľov:

- a) zvýšenia efektivity, viditeľnosti a účinkov SZPB,
- b) pokrokov vo využívaní potenciálu a
- c) posilnenia európskeho obranného priemyslu.

Uvedená Európska rada požiadala rôzne inštitúcie EÚ o reakcie na dané závery a tvorbu postupov vo forme nových komunikačných, strategických, politických rámcov a správ. Všetky by mali byť vzaté do úvahy počas zostavovania BK, aby poskytli lepšie poznatky o aktuálnych východiskách a už vytvorených prepojeniach v rámci zvyšovania úrovne SZBP. Konkrétne ide o nasledovné dokumenty:

- Komplexný prístup EÚ k vonkajším konfliktom a krízam.
- Spoločné oznámenie Komisie a vysokého predstaviteľa o budovaní kapacít na podporu bezpečnosti a rozvoja.
- Európska stratégia energetickej bezpečnosti.
- Stratégia EÚ v oblasti námornej bezpečnosti.
- Akčný plán na realizáciu stratégie EÚ v oblasti námornej bezpečnosti.
- Rámec politiky EÚ v oblasti kybernetickej obrany.
- Európsky program v oblasti bezpečnosti.
- EÚ v rýchlo sa meniacom globálnom prostredí: Prepojenejší, súťaživejší a zložitejší svet.

V otázke civilných kapacít sa napreduje implementáciou Plánu rozvoja civilných spôsobilostí. V novembri 2014 bol Radou prijatý Politický rámec pre systematickú a dlhodobú obrannú spoluprácu. V oblasti priemyslu Komisia v súčasnosti financuje výskum v rámci programu Horizon 2020 a v roku 2017 má spustiť prípravnú akciu. V súvislosti s Európskou obrannou, technologickou a priemyselnou základňou (EDTIB) sa hlavné opatrenia koncentrujú na potrebu implementovať dve smernice v ČŠ – Smernicu 2009/43/EC a Smernicu 2009/81/EC o zadávaní zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti.

Obranná legislatíva a inštitúcie zriadené na báze Lisabonskej zmluvy

Lisabonská zmluva poskytuje solídny legálny základ pre tvorbu BK. Právo iniciatívy VP/PK, strategické a vojenské expertízy EEAS, dohľad a rozpočtovú kontrolu Európskeho parlamentu, prácu Európskej obrannej agentúry ohľadom kapacít a operačných potrieb ako aj úlohu Komisie v oblasti obranného priemyslu možno považovať za základné predpoklady pre úspešné vypracovanie BK.

Čo sa týka legislatívnych nástrojov, v Lisabonskej zmluve sú zahrnuté zodpovedajúce doložky týkajúce sa obrany ako napr. doložka o posilnenej spolupráci (Článok 20 Zmluvy o EÚ), doložka solidarity (Článok 222 ZFEÚ), nástroj flexibility (Článok 44 Zmluvy o EÚ), doložka o vzájomnej pomoci

(Článok 42.7 Zmluvy o EÚ), a zrejme najvplyvnejšia doložka o stálej štruktúrovanej spolupráci (Článok 46 Zmluvy o EÚ).

Možné dopady a obmedzenia vo vzťahu EÚ k USA a NATO

Európska BK by pre vzťahy medzi EÚ a USA v princípe nemala predstavovať problém. Pravdepodobne bude vyžadovať nárast európskych kapacít, čo povedie k vyššej úrovni vojenskej autonómie, avšak zdá sa, že v určitých bezpečnostných a vojenských ohľadoch USA uprednostňujú skôr jednotnú a aktívnu Európsku úniu, než úniu rozdrobenú a pasívnu. Nakoniec, ako stojí vo vyhlásení Waleského samitu NATO o transatlantických väzbách „...je zřejmé, že silnejšia európska obrana prispeje k silnejšiemu NATO.”²

Postoje ČŠ EÚ k európskej BK

Postoje rôznych ČŠ EÚ k európskej BK môžu byť rôznorodé. Rozdielne sú vnímané otázky obrany ako takej, národných záujmov sa zase dotýka proces integrácie na európskej úrovni.

Na strane druhej je možné stavať na zjavnom konsenze ohľadom identifikácie niektorých rizík a hrozieb v geografickom meradle, na spoločných hodnotách z ktorých vychádza EÚ a na potrebe konať v spojitosti s inými organizáciami ako napr. OSN alebo NATO.

Ohľadom postojov ČŠ EÚ je očividné, že bude treba začať s vyjasňovaním identifikácie spoločného a rozdielneho, aby sa vytýčili možné cesty k pokroku.

Podnety k diskusi:

- Nemala by sa EÚ, vo vzťahu k NATO, usilovať viac o nezávislú bezpečnostnú a obrannú politiku, prinajmenšom vo svojom regióne a v blízkosti vlastných hraníc?
- Dopady brexitu na budúcnosť SZBP.
- Pozícia menších ČŠ v rámci silnejšej a centralizovanej SZBP.
- Obranyschopnosť ČŠ na národnej úrovni verus špecializácia, ktorú si vyžaduje posilňovanie kolektívnej obrany z pohľadu vnútornej politiky ČŠ.
- Spôsobilosť BK reagovať na nové bezpečnostné výzvy akými sú napr. terorizmus, či kybernetické hrozby.

² M. Barnier, 'In Defence of Europe', p. 5. Reference from: NATO, Wales Declaration on the Transatlantic Bond, 5 September 2014.